

5

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Α. ΜΑΝΑΦΗ
Καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς
τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Η ΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΛΙΣΤΡΑΤΗΝ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΖΙΧΝΗΣ, ΚΑΤΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ
ΕΚΘΕΣΙΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΤΗ ΕΠΑΡΧΙΑ ΦΙΛΙΠΠΩΝ-
ΔΡΑΜΑΣ ΚΑΙ ΖΙΧΝΩΝ ΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1904

Ἡ Ἀλιστράτη¹, τό μεγαλύτερον καί σημαντικώτερον κέντρον τοῦ Καζᾶ Ζίχνης κατά τήν τουρκοκρατίαν, ὀρθῶς ἐχαρακτηρίσθη ὡς τό δεύτερο πνευματικό κέντρο τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας, μετά τίς Σέρρες. Τοῦτο ὠφείλετο εἰς τήν ἐπιτυχή λειτουργίαν τῶν σχολείων τῆς, εἰς τήν πνευματικήν ἐν γένει κίνησιν καί εἰς τήν δραστηριότητα τῶν κατοίκων τῆς².

Ἦδη ἀπό τοῦ 1841 ἐλειτούργει ἐκεῖ τό ὀνομαστόν καταστάν ἐκπαιδευτήριον ἀρρένων ὑπό τήν ὀνομασίαν *Κεντρική Ἑλληνική Σχολή*, ἐνῶ ἀπό τοῦ 1860 ὑπῆρχον τό ἀρρεναγωγεῖον (ἐννεατάξιον σχολεῖον) καί τό παρθεναγωγεῖον (ἑξατάξιον δημοτικόν) μέ δύο νηπιαγωγεῖα³.

1. Ἡ Ἀλιστράτη ἀναφέρεται κατά περιόδους μέ διαφορετικά ὀνόματα. Οὕτως ἀπαντᾶται ὡς Ἀρχιστράτη, Ἀγιστράτη, Ἀληστράτη, Ἀλιστράτιον, Ἀλειστράτη, Αἰστράτη, Ἀλέστριον. Ἐπικρατεστέρα ἦτο ἡ ὀνομασία Ἀλιστράτη. Τό ἔτυμον τῆς λέξεως παραμένει ἀμφίβολον. Κατά τόν Κ. Ἄμαντον, ἐκ τῆς γενικῆς τοῦ Ἄγι Στράτι ἐγένετο ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ ἡ Ἀλιστράτη (Κ. Ἀμάντου, Τοπωνυμικά σύμμεικτα, «Ἀθηνᾶ» 22 (1910) 189, ὑποσ. 1 = Γλωσσικά Μελετήματα, «Ἀθηνᾶ» Σειρά διατριβῶν καί Μελετημάτων 2, ἐν Ἀθήναις 1964, σελ. 83 ὑποσ. 1). Ὁ Μελέτιος εἰς τήν γεωγραφίαν του, ἐκδ. 1724 παρά Νικολάω τῷ Γλυκεῖ, σελ. 394 ἀναφέρει: *Γάσορος, ἥτις καί Γάζορος λέγεται καί Ἀλεκτροπόλις, καί κοινῶς Ἀληστράτης πλησίον τῆς Ἀμφιπόλεως μέ θρόνον ποτέ Ἐπισκόπου, ὑπό τόν Φιλίππων Μητροπολίτην*. Προφανῶς δέν πρόκειται περί τῆς Ἀλιστράτης, ἐκτός καί ἂν ὑπάρχη σύγχυσις ὀνομάτων. Πρβλ. καί Λ. Βαρλαμίδου, Ἀλιστράτη, Μακεδονικόν Ἡμερολόγιον. Δ (1911) 179-180 καί Κ. Χιώλου Συμβολή στήν ἱστορία τῆς Ἀλιστράτης, Σερραϊκά Χρονικά, 10 (1989) 40.

2. Στεφάνου Ι. Παπαδοπούλου, Ἐκπαιδευτική καί κοινωνική δραστηριότητα τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας κατά τόν τελευταῖο αἰῶνα τῆς Τουρκοκρατίας, Θεσσαλονίκη, 1970, σ. 41, μετά τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας καί Κ. Χιώλου, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 47-68.

3. Ἀθανασίου Γιουμπλάκη, Ἡ Κεντρική Σχολή Ἀλιστράτης, Μακεδονικά, 4 (1955-1960) 383-390.

Ὁ Γεώργιος Χατζηκυριακοῦ, ὁ ὁποῖος ὡς ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολῶν εἶχε περιοδεύσει εἰς τὴν ἐπαρχίαν Δράμας, ἐδημοσίευσεν εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του καὶ δύο ἐπιγραφάς, ἀναφερομένας εἰς τὴν τότε νεόδμητον κεντρικὴν Ἑλληνικὴν Σχολὴν ὡς καὶ εἰς τὸ Παρθεναγωγεῖον τῆς Ἀλιστράτης τοῦ ἔτους 1878. Κατὰ μαρτυρίαν ὅμως τοῦ μακαριστοῦ μητροπολίτου Φιλίππων-Νεαπόλεως-Θάσου κυροῦ Χρυσοστόμου, αἱ μνημονευθεῖσαι ἐπιγραφαὶ εἶχον ἀνακαλυφθῆ παρὰ τοῦ ἰδίου, ὅτε ὡς ἀρχιδιάκονος Θεμιστοκλῆς ὑπῆρτε εἰς τὴν Μητρόπολιν Φιλίππων-Δράμας καὶ Ζιχνῶν ὑπὸ τὸν Ἐθνομάρτυρα μητροπολίτην Χρυσόστομον Καλαφάτην, καὶ εἶχον παραδοθῆ πρὸς φύλαξιν εἰς τὸν Χατζηκυριακοῦ. Παραθέτω τὸ κείμενον τῶν δύο ἐπιγραφῶν ὡς τὰς παραδίδει ὁ ἀρχιδιάκονος Θεμιστοκλῆς¹:

Εἰς τὴν νεόδμητον κεντρικὴν Ἑλληνικὴν Σχολὴν Ἀλιστράτης:

*«Ἴομεν εἰς πόλιν Ἀλιστράτην βωτιάνειραν
κεῖνον ὑπερτέλλοντ' οἶκον ἐποψόμενοι
Ζιχναίων μουσοτροφέων ἴδρουμ' ἀγλαόν
ἱμερόενθ' ἄδε δώματ' ἔχει σοφίης κάρεταῖς
εὐρύμινους θαλάμους, ἐλικωνιάδων παστούς ἀτρέμα δέρκεα
οἶην ἔκτοσθεν στίλβει ἀγλαῖην.*

*Αὐγάξου δ' ὡς τηλόθεν μῦνος οἴκων πρὸς τι δέρκεται
ὑποῦ ἐγγύθι πληιάδων ἱκνούμενος. Ἦ ἐσθλὴν στεφάνην
χώρας τῆσδε περὶ κρηδεμν' ἔστεψε κύδιμος, ἀρχιθύτης
Ἀγαθάγγελος μουσιγέτας Χριστουπόλεως Ταρασίου μετὰ
φωτὸς ἀρεταῖς παντοίαις κεκοσμημένου ἠδ' ἱερῆ σοφίῃ».*

Ἐπίγραμμα εἰς τὸ Παρθεναγωγεῖον τῆς αὐτῆς Ἀλιστράτης:

*«Δέρκεο μὲν κεῖνον καὶ τό δ' αὐγάξον δόμον
ἐνθ' ἀφθιτοὶ κοῦραι περιίδες ναίουσιν οἶην ἀγλαῖην
ἔκτοθε στίλβει.*

*Κεῖνον μὲν δῆμος Ζιχναίων ἔμπας δείματο
τόν δέ πτολίεθρον μῦνον τότε Ἀλιστράτη*

1. Τιμητικὸς τόμος ἐπὶ τῷ Ἰωδηλαίῳ τοῦ σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Φιλίππων-Νεαπόλεως-Θάσου Χρυσοστόμου. Καβάλα 1960, σελ. 415.

ὅσον δέ ἄμφω λαμπετᾶ ἔνθ' ἐν χώρᾳ τῇ δε,
ἐπὶ τοῦ κλεινοῦ Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέλου.

Ἐν Ἀλιστράτῃ 1870».

Εἰς τὰς εἰδήσεις περὶ τῆς σπουδαιότητος τῶν Σχολείων τῆς Ἀλιστράτης πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ ὅσα ἀναφέρει ὁ καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης Γερμανός εἰς ἔγγραφόν του πρὸς τόν Γενικόν Πρόξενον τῆς Ἑλλάδος εἰς Θεσσαλονίκην Εὐγενεῖον Εὐγενειάδην κατὰ τὴν 20ην Δεκεμβρίου 1899: *Καὶ ἀπὸ τῶν μέσων δέ τοῦ λήγοντος αἰῶνος, ὅτε ἀνεφύει τὸ φυλετικόν ζήτημα, εὐδοκίμως ἐξυπηρέτησε τὰ ἔθνικὰ συμφέροντα ἐπὶ πολλὰς δεκαετηρίδας συντηροῦσα τὴν ἐν Ἀλιστράτῃ περίπυστον τέως Ἑλληνικὴν Κεντρικὴν Σχολὴν Ζίχνης, ἣτις διέδωκε τὰ Ἑλληνικά φῶτα καὶ γράμματα εἰς τοὺς πέριξ πληθυσμούς, τὸ πλεῖστον βουλγαροφώνους¹. Εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Ἀλιστράτης ἐδίδαξαν διαπρεπεῖς διδάσκαλοι, συνέρρεον δέ εἰς αὐτὰ μαθηταὶ ἀπὸ ὅλην τὴν ἐπαρχίαν Ζίχνης καὶ τὴν εὐρύτεραν περιοχὴν.*

Ἐκτός ἀπὸ τὴν καθαρῶς ἐκπαιδευτικὴν δραστηριότητα ἡ Ἀλιστράτη ἐπέδειξε καὶ γενικωτέραν πνευματικὴν κίνησιν μεταξύ τῶν κατοίκων της. Κατὰ τὸ 1874 ἰδρύθη πνευματικὸν σωματεῖον ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν *Συντηρητικὴ ἀδελφότης ἡ Ἀμφίπολις*, τοῦ ὁποῦ ὁμως οὔτε τοὺς ἰδρυτὰς γνωρίζομεν, οὔτε τοὺς σκοποὺς κατὰ τὸ καταστατικόν του, τὸ ὁποῖον δυστυχῶς δὲν διεσώθη. Μόνη μαρτυρία εἶναι ἡ ὑπαρξὶς σφραγίδος κυκλοτεροῦς, ἡ ὁποία περὶ τὸ περιχέλωμά της φέρει τὴν ἐπιγραφὴν *Συντηρητικὴ ἀδελφότης ἡ Ἀμφίπολις, ἐν Ἀλιστράτῃ*, ἐνῶ εἰς τὸ κέντρον της στέφανος ἐκ δάφνης περιβάλλει Σταυρόν με ἀκτίνας. Κάτω ἀπὸ τόν Σταυρόν ἀνεγράφετο τὸ ἔτος ἰδρύσεως τῆς ἀδελφότητος τὸ 1874². Εἶναι ἄγνωστον ἐπὶ πόσον χρόνον ἐπέδειξε δραστηριότητα ἡ *Συντηρητικὴ Ἀδελφότης*. Ἐκ τοῦ γεγονότος ὁμως καὶ μόνον ὅτι αὕτη ἀνασυνεστήθη κατὰ τὸ 1903, συμπεραίνομεν ὅτι ἡ πρώτη περίοδος τοῦ βίου της δὲν ἦτο μακρά.

1. Γεωργίου Κυρ. Παπάζογλου, Ἡ πτώχευσις τῆς Εἰκοσιφοινίσσης μέσα ἀπὸ ἄγνωστα ἔγγραφα τοῦ ἱστορικοῦ ἀρχείου τοῦ ὑπουργείου ἑξωτερικῶν, «Παρνασσός» Λ (1988) //3267-11 (=Χειρόγραφα καὶ Βιβλιοθήκες τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης, Α' τόμος, Κομοτηνὴ 1993, ΣΤ //3267-11. Τὸ κείμενον τῆς ἀναφορᾶς ἀνετύπωσεν ἀπὸ τόν Παπάζογλου ὁ Ἀπόστολος Ἀθ. Γλαβίνας, Τὸ μοναστήρι τῆς Εἰκοσιφοίνισσας (ἱστορία-ἔγγραφα-βιβλιογραφία), Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης, Νέα Σειρά, Τμῆμα Θεολογίας, 2 (1994) 68-70, ὅπου ὁ Εὐγενειάδης φέρεται ὡς Γενικός πρόξενος τῆς Ἑλλάδος στίς Σέρρες (σ. 68).

2. Ἀθανασίου Γιομπλάκη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 388-389 καὶ Στεφάνου Ι. Παπαδοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 41-42.

Τὴν ἀδελφότητα, ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἀνασυνέστησεν ὁ ἀρχιδιάκονος τῆς μητροπόλεως Φιλίππων-Δράμας καὶ Ζιχνῶν Θεμιστοκλῆς. Πρόκειται περὶ τοῦ Θεμιστοκλέους Χατζησταύρου, ὑπηρετήσαντος τότε ὑπὸ τὸν μητροπολίτην ἱερομάρτυρα Χρυσόστομον Καλαφάτην, ὁ ὁποῖος ἀκολούθως ἀναδειχθεὶς εἰς μητροπολίτην ἐποίμανε τὰς μητροπόλεις Φιλαδελφείας, Ἐφέσου, Φιλίππων - Νεαπόλεως - Θάσου καὶ ἐξελέγη καὶ ὡς ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν. Τὸ 1904 τὸ σωματεῖον *Συντηρητικὴ ἀδελφότης ἡ Ἀμφίπολις* ἵδρυσεν οἰκοτροφεῖον εἰς τὴν Ἀλιστράτην, ὅπου ἐστεγάζοντο μαθηταὶ ὀρφανοὶ, τῶν ὁποίων οἱ γονεῖς εἶχον φονευθῆ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων¹. Μέρος τοῦ ποσοῦ τῶν 750 ὀθωμανικῶν λιρῶν, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀναγκαῖον διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ οἰκοτροφείου τούτου, προήρχετο ἀπὸ τόκους χρημάτων, τὰ ὁποῖα κατετέθησαν ἀπὸ τὸν ἐξ Ἀλιστράτης εὐεργέτην Εὐαγγέλου εἰς τὴν Ἱεράν Μονὴν Εἰκοσιφοινίσσης².

Περὶ τοῦ οἰκοτροφείου τῆς Ἀλιστράτης λίαν κατατοπιστικὰ εἶναι καὶ τὰ ὅσα ὁ ἀρχιδιάκονος Θεμιστοκλῆς ἀναφέρει. Παραθέτω τὸ κείμενον διότι ἀποτελεῖ πολύτιμον μαρτυρίαν³:

Τὸ Οἰκοτροφεῖον Ἀλιστράτης

Ἡ εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς Δράμας ὑπαγομένη κωμόπολις Ἀλιστράτη,

1. *Στεφάνου Ι. Παπαδοπούλου*, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 41-44. Εἰς τὴν αὐτὴν ἀδελφότητα ἀναφέρεται καὶ ὁ *Γιῶργος Καφταντζής*, Ἡ ἐκπαίδευση στὸν Καζά Σερρών, μέσα ἀπὸ κανονισμοὺς καὶ κώδικες, *Σερραϊκὰ Χρονικά*, 11 (1993) 81.

2. Εἰς τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν ἐγγραφον ἀναφορὰν τῶν μοναχῶν τῆς Εἰκοσιφοινίσσης πρὸς τὸν γενικὸν πρόξενον τῆς Ἑλλάδος εἰς Θεσσαλονίκην τοῦ ἔτους 1899, ὁ Εὐαγγέλου ἀναφέρεται ὡς ὁ ἐν Βελιγραδίῳ τῆς Σερβίας διαμένων ὁμογενὴς κ. *Βαγγέλης Θωμᾶ* ἐξ Ἀλιστράτης ἔλκων τὸ γένος (*Γεωργίου Κυρ. Παπάζογλου*, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 327 40-41. Εἰς τὰς σελ. 333-334 καὶ 339 ὁ Παπάζογλου παραθέτει ἐκτενὴ ἀναφορὰν περὶ τοῦ δωρητοῦ καὶ τοῦ ὀνόματός του, ὅπου ὀρθῶς ὑποστηρίζεται ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ δωρητοῦ εἶναι Εὐάγγελος Θωμᾶ καὶ ὄχι Εὐαγγέλου. Προσθετέον ὅτι ἡ ἀποψις αὐτὴ ἐνισχύεται ἐκ τῆς ὑπάρξεως ὡς ἐπωνύμου τοῦ ὀνόματος Θωμᾶ εἰς τὴν περιοχὴν Ζιχνῶν, ὅπου ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα Θεόδωρος Θωμᾶ (Ἐκθεσις τοῦ προξένου Σακτούρη εἰς Σέρρας τοῦ 1906 ἐκδοθεῖσα ὑπὸ *Βασιλείου Λαούρδα*, Ὁ μακεδονικὸς ἀγὼν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Σερρών κατὰ τὸ 1907, *Σερραϊκὰ Χρονικά*, 3 (1959) 33. Κατὰ τὸ 1910 - 1911 διευθυντὴς τοῦ οἰκοτροφείου Ἀλιστράτης διετέλεσεν ὁ Ἀγαθάγγελος Δημητριάδης, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ μητροπολίτης Δράμας Ἀγαθάγγελος Μάγνης ἀνέθεσε τὴν σύνταξιν λεπτομεροῦς καταλόγου ὄλων τῶν χειρογράφων καὶ ἐντύπων τῆς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης (*Γεωργίου Κυρ. Παπάζογλου*, *Χειρόγραφα Εἰκοσιφοινίσσης*, ἐκθεση ἐρευνῶν, Πρακτικὰ τοῦ Β' Συμποσίου *Ἡ Καβάλα καὶ ἡ περιοχὴ τῆς*, τόμ. Α, Καβάλα 1987, σ. 56 (= *Χειρόγραφα καὶ βιβλιοθήκες*, ἐνθ' ἄνωτ. Γ 56).

3. Τιμητικὸς τόμος ἐπὶ τῷ Ἰωηλαίω... ἐνθ' ἄνωτ., σ. 401-402.

ἦτο τὸ πάλαι ἔδρα ἰδιαίτεραις Μητροπόλεως, ἧς τὸ μέγαρον, σχεδὸν ἐρειπωθὲν ἐκ τοῦ χρόνου, περιεσώζετο. Κατὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψίν μου εἰς τὴν κωμόπολιν ταύτην διετάχθην παρὰ τοῦ Προϊσταμένου μου νὰ ἐξετάσω εἰς τί δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ἡ εὐρύχωρος μὲν, ἀλλὰ πεπαλαιωμένη αὕτη οἰκοδομή, ἐπισκευαζομένη καταλλήλως. Ἐσκέφθην καὶ προὔτεινα νὰ στεγάσωμεν ἐκεῖ Οἰκοτροφεῖον, εἰς ὃ νὰ προσλάβωμεν τὰ ὄρφανά τῶν ὑπὸ τῶν Κομιτατζήδων δολοφονουμένων καὶ τέκνα ξενοφώνων προκρίτων, ἵνα, φρονηματιζόμενα καταλλήλως, χρησιμοποιηθῶσιν ὡς φορεῖς τῆς Ἑλληνικῆς ιδέας εἰς τὰ χωρία των. Ἡ πρότασις ἐνεκρίθη, ἐτέθησαν εἰς τὴν διάθεσίν μας τὰ οἰκονομικά μέσα, συνειργάσθησαν δόκιμοι διδάσκαλοι, ἀπόφοιτοι τοῦ ἐν Σέρραις ὀνομαστοῦ Διδασκαλείου Μαρούλη, καὶ ἐλειτούργει τὸ Ἴδρυμα καρποφόρως.

Τοῦτο ὅμως δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἀνεκτόν ὑπὸ τῶν Κομιτατζήδων, ὧν ἡ ἔδρα τὸ περί τὴν ὥραν ἀπέχον ἐκ τῆς Ἀλιστράτης χωρίον Σκριτζοβα, περί οὗ γίνεται λόγος ἐν ἄλλῳ σημειώματι. Πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῆς ἐνεργείας μας ταύτης, ἀπεφάσισαν τὴν πυρπόλησιν τοῦ οἰκήματος, ὀρίσαντες καὶ τὴν νύκτα τῆς ἐπιδρομῆς των κατ' αὐτοῦ. Ἐπληροφορήθημεν τοῦτο παρὰ κατασκόπων μας καὶ ἐτάχθην νὰ μεταβῶ ἐκεῖσε καὶ διατάξω τὰ δέοντα. Ἐκάλεσα τρεῖς δεδοκιμασμένους ἡμετέρους ἀγωνιστάς, ὠπλίσθησαν καὶ οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ δυνάμενοι ἐκ τῶν μαθητῶν καὶ κατελάβομεν θέσεις τὴν ὠρισμένην ἐκείνην νύκτα. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀμύνης μᾶς ἔδωκεν ἐντολήν οὐδεὶς νὰ πυροβολήσῃ, πρὶν δώσῃ ὁ ἴδιος τὸ σύνθημα. Ἐκ τῆς θέσεώς μας κατὰ τὴν σελιγνόφωτον ἐκείνην νύκτα τῆς ἐπιδρομῆς ἐβλέπομεν τοὺς Κομιτατζήδες ἔρποντας νὰ πλησιάξουν εἰς τὸ οἶκημα. Δυστυχῶς ὁ ἐκ τῶν διδασκάλων Ἀχιλλεύς, οὕτινος δὲν ἐνθυμοῦμαι τὸ ἐπίθετον, εἶτε δειλιάσας εἶτε καὶ θελήσας τὸναντίον νὰ ἐπιδείξῃ τόλμην, ἐπυροδόλησε καὶ ἠναγκάσθησαν οὗτοι νὰ τραπῶσιν ἐσπευσμένως εἰς φυγὴν πρὸς τὸ εἰρημένον χωρίον των. Τοῦ σκοποῦ των ὅμως ἐπέτυχον μετὰ διετίαν, κατορθώσαντες διὰ δόλου νὰ πυρπολήσωσι τὸ οἶκημα, ὅπερ ἐν τούτοις ἀνήγειρεν ἄνευ ἀναβολῆς ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Χρυσόστομος, ὅτε καὶ διωρίσθη ὡς διευθυντῆς ὁ ἀείμνηστος Σισανίου Διόδωρος, διάκονος τότε.

Ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἐμπέδωσις τοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος μεταξύ τῶν ὑποτρόφων μας ἦτο τοιαύτη, ὥστε οὐκ ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν διεκρίθησαν κατόπιν καὶ ὡς καπεταναῖοι εἰς τὰς συμμορίας μας. Διαπρεπέστερος μεταξύ τούτων ἀνεδείχθη ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Καρλικόδης τῆς Προσωτσάνης Σ. Μάρτζιος. Οὗτος τρόφιμος ἔτι τοῦ οἰκοτροφείου μας διατελῶν, ἐφόνευσε βοηθούμενος ὑπὸ συμμαθητοῦ του, ἐν ἐξάψει ὀργῆς τὸν εἰς παρακείμενον πρὸς τὸ Οἰκο-

τροφεῖον καφενεῖον ὑβρίσαντα τόν Ἑλληνισμόν Κομιτατζῆν. Ἔσπευσαν ἐπὶ τόπου Τοῦρκοι στρατιῶται τῆς φρουρᾶς καὶ κατεδίωξαν ἀμφοτέρους. Καὶ ὁ μὲν δεῦτερος λιποψυχήσας ἠθέλησε νά παραδοθῆ, ἔσπευσεν ὅμως καὶ ἀπέκρυψεν αὐτόν εἰς πυκνοὺς θάμνους ὁ Μάρτζιος, ὅστις καταδιωκόμενος εἰσῆλθεν εἰς τό χωρίον Μανδήλιον καὶ ἀπεκρύβη ὑπὸ χήρας γυναικός. Κατὰ τὴν ἔρευναν τῶν οἰκιῶν οἱ Τοῦρκοι ἐπλησίασαν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς χήρας καὶ θά συνελάμβανον τόν καταζητούμενον, ἂν αὕτη δέν προέβαιεν εἰς εὐφνές τέχνασμα. Ἐρριψεν εἰς τό ὑπόγειον τῆς γειτονικῆς οἰκίας αἶγα καὶ διὰ φωνῶν ἐκάλεσε τοὺς στρατιώτας νά συλλάβωσι τόν δῆθεν ἐκεῖ κρυπτόμενον φονέα. Αἱ ἔρευναι, ὡς εἰκός, ἀπέβησαν μάταιαι, ὁ φονεὺς ἐν τῷ μεταξύ διέφυγεν εἰς τό παρακείμενον χωρίον Δράτσοβα, ἀλλ' ἡ χήρα ἐδάρη μέχρις αἵματος καὶ ἐσύρθη εἰς τό Στρατοδικεῖον, ὡς ἐξαπατήσασα τοὺς διώκτας, ἐσώθη δέ τῇ ἐπεμβάσει τῆς Μητροπόλεως.

Ὁ Μάρτζιος οὗτος ἐσχημάτισεν ἰδίαν συμμορίαν καὶ διακριθεὶς ἀνεδείχθη ἐπίσημως Καπετάνιος. Πρὸ δεκαετίας δέ ἀπέθανεν ἐν τῷ χωρίῳ του, παραπονούμενος ἐγγράφως πρὸς με, διότι εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Εἰς τὰς περὶ τῶν Σχολείων τῆς Ἀλιστράτης εἰδήσεις καὶ εἰς τὰς γνώσεις μας περὶ τῆς Συντηρητικῆς ἀδελφότητος ἢ Ἀμφίπολις προστίθενται διὰ τῆς παρούσης μελέτης καὶ νέα ἄγνωστα εἰς τοὺς μελετητὰς στοιχεῖα, περιεχόμενα εἰς ἀνέκδοτον Ἐκθεσιν τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φιλίππων, Δράμας καὶ Ζιχνῶν παιδευτικῆς κινήσεως.

Τὸ κείμενον τῆς ὡς ἄνω ἐκθέσεως σώζεται εἰς τό ἀρχεῖον τοῦ Συλλόγου πρὸς Διάδοσιν Ὁφελίμων Βιβλίων (ΣΩΒ), ὁ ὁποῖος ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Δημ. Βικέλα τὸ 1899 καὶ ὁ ὁποῖος ἐξακολουθεῖ ἀμείωτον τὴν δραστηριότητά του μέχρι σήμερον. Συντάκτης τῆς ἐκθέσεως ἦτο ὁ ἀρχιδιάκονος τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Φιλίππων - Δράμας καὶ Ζιχνῶν Θεμιστοκλῆς, ὁ ὁποῖος καὶ τὴν ὑπογράφει. Ἐγράφη ἐν Δράμα τῇ Μ. Δευτέρᾳ 22α Μαρτίου 1904. Ἀποδέκτης τῆς ἐκθέσεως ἦτο το Πρῶτον Πανελλήνιον Ἐκπαιδευτικόν Συνέδριον, τὸ ὁποῖον εἶχε συγκληθῆ εἰς Ἀθήνας με πρωτοβουλίαν τοῦ ΣΩΒ μετὰ ἀπό

1. Ὁ ἀρχιδιάκονος Θεμιστοκλῆς Χ^{II} Σταύρου εἶναι, ὡς ἐλέχθη, ὁ μετέπειτα Χρυσόστομος, ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, ὁ ἀπὸ Φιλαδελφείας, Ἐφέσου, Φιλίππων-Νεαπόλεως καὶ Θάσου. Τὸ παρὸν ὑπόμνημα ἀναγράφεται μεταξὺ τῶν πονημάτων τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τόν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἐορτασμοῦ τοῦ Ἰωηλαίου αὐτοῦ συνταχθέντα κατάλογον τῶν ἔργων αὐτοῦ (Τιμητικὸς τόμος ἐπὶ τῷ Ἰωηλαίῳ τοῦ σεβασμιωτάτου μητροπολίτη Φιλίππων-Νεαπόλεως-Θάσου Χρυσοστόμου, Καβάλα 1960, σ. 362, ἀρ. 3), ὅπου ὡς ἔτος συντάξεως τοῦ ὑπομνήματος ἀναγράφεται τὸ ἔτος 1903 ἀντὶ τοῦ ὁρθοῦ 1904.

πρότασιν τοῦ γραμματέως αὐτοῦ Γεωργίου Δροσίνῃ ἐν συνεργασίᾳ μέ τόν Σύλλογον πρὸς Διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων καὶ τόν Φιλολογικόν Σύλλογον Παρνασσός. Τό συνέδριον διεξήχθη μεταξύ τῆς 31ης Μαρτίου καὶ 4ης Ἀπριλίου τοῦ 1904, συμμετεῖχον δέ εἰς αὐτό 996 σύεδροι καὶ ὑπεβλήθησαν 82 ὑπομνήματα¹.

Περιγραφή τοῦ χειρογράφου

Αὐτόγραφον, ἔτους 1904 (22α Μαρτίου). Χαρτῶον, σελ. 144, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ 6 πρῶται λευκαί, ἄνευ ἀριθμήσεως. Τό κείμενον ἐμπεριέχεται εἰς τὰς σελίδας 1 - 61. Ἀκολουθοῦν 77 λευκαί σελίδες ἄνευ ἀριθμήσεως. Διαστάσεις 225x176. Χάρτης ὑποκίτρινος φέρων 24 διαγραμμίσεις. Γεγραμμένη ἐπιφάνεια 185x160, στίχοι 24 ἀνά σελίδα. Μελάνη μαύρη, γραφή ἄκρως ἐπιμελετημένη. Κατάστασις ἀρίστη. Εἰς τό ἐσώφυλλον σφραγίς: *Χαρτοπωλεῖον Κ.Ι. Θεοχάρη Γαλατᾶ, ὁδός Μαχμουδιέ, ἀρ. 1. Κωνσταντινούπολις.* Ἐπιγραφή κειμένου: *Ἐκθεσις τῆς ἐν ἐπαρχίᾳ Φιλίππων-Δράμας καὶ Ζιχνῶν παιδευτικῆς κινήσεως.* Ὑπογραφή: *Ὁ τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Φιλίππων-Δράμας καὶ Ζιχνῶν ἀρχιδιάκονος Θεμιστοκλῆς.*

Τό περί τῆς Ἀλιστράτης (Ἀρχιστράτης κατὰ τό χειρόγραφον) κείμενον καταλαμβάνει τὰς σελ. 30-33 καὶ ἔχει ὡς ἀκολούθως:

ΜΕΡΟΣ Β'

XV. Τμήμα Ζίχνης

Τό τμήμα Ζίχνης, κείμενον πρὸς Νότον καὶ Δυσμᾶς τοῦ τμήματος Δράμας, καὶ περιλαμβάνον χωρία Ἑλληνόφωνα μὲν (12)² Βουλγαρόφωνα δέ ἄλλ' Ὀρθόδοξα Ἑλληνικά (7)³, Μικτά (6) καθαρῶς σχισματικόν ἐν καὶ τουρκόφωνα πέντε, πρωτεύουσαν ἔχει τὴν ἀρχαίαν καὶ πολυάνθρωπον καὶ ἐν μεγάλῃ ἀκμῇ πρό τῆς συστάσεως τοῦ σιδηροδρόμου οὔσαν Ἀρχιστράτην.

Κατοικουμένη αὕτη ὑπὸ 2900 ὡς ἔγγιστα Χριστιανῶν Ὀρθοδόξων Ἑλληνοφώνων, πλήν μιᾶς συνοικίας Βουλγαροφώνων, καὶ 300 ὀθωμανῶν, κέ-

1. Περί τοῦ συνεδρίου τούτου βλ. Πρῶτον Ἐκπαιδευτικόν Συνέδριον, Ἐργασίαι τῆς Διευθυνούσης ἐπιτροπῆς-Πρακτικά συνεδριάσεων-Σχολικὴ ἔκθεσις, Ἀθήναι 1904. Ἀλέξη Δημαρᾶ, Ἡ μεταρρυθμιση πού δέν ἔγινε (Τεκμήρια Ἱστορίας) τόμ. Β (1895-1967), Ἀθήνα 1990, σελ. λα' καὶ 41-45.

2. Ἀρχικῶς διὰ μελάνης ὁ ἀριθμὸς ἦτο 16, διωρθώθη ὁμως μέ μολύβι εἰς 12.

3. Ὁ ἀριθμὸς 7 προσετέθη μέ μολύβι.

σ. 31 κτηται τὰ ἄριστα ὑπὸ ἔποσιν ὑγιεινὴν Σχολεῖα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ, / κτισθέντα πρὸ τριακονταετίας, ὅτε ἡ Ἀρχιστράτη, τὸ κέντρον οὕσα ὀλοκλήρου τοῦ τμήματος Ζίχνης καὶ συνδεομένη¹ ἐμπορικῶς μετὰ τῶν πέριξ χωρίων, ἐκέκμητο κεντρικὴν Ἀστικὴν Σχολὴν ἐν ἣ ἑξεπαιδεύθησαν πάντες σχεδὸν οἱ ἐν τοῖς χωρίοις τοῦ τμήματος ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἀγαθοῖς αἰσθήμασι διακρινόμενοι. Ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ ἐδίδαξαν διδάσκαλοι ἀγαθοί, καταλιπόντες ὄνομα ὀρθόδοξον διὰ τε τὰ διδασκαλικά αὐτῶν προσόντα καὶ διὰ τὰ ἀγαθὰ Ἐθνικά αἰσθήματα, ἅτινα κατώρθωσαν εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτῶν νὰ ἐμπνεύσωσιν.

Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὅμως διῆλθε πλησίον τῆς κωμοπόλεως ταύτης ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, καὶ ἔπαυσε πλέον ἡ Ἀρχιστράτη χρησιμεύουσα ὡς σταθμὸς διὰ τοὺς εἰς Σέρρας χάριν τοῦ ἐμπορίου μεταβαίνοντας, κατέπεσε καὶ ἡ Σχολὴ καὶ μόλις πρὸ διετίας ἤρξατο καὶ πάλιν χωροῦσα εἰς τὰ πρόσω, χάρις εἰς τὴν εὐδόκιμον καλλιέργειαν τοῦ καπνοῦ, ἐξ οὗ οὐκ ὀλίγον οἰκονομικῶς ἀνεκουφίσθησαν οἱ κάτοικοι.

Ἐν τῇ νῦν καταστάσει ἡ Κεντρικὴ Ἀστικὴ Σχολὴ Ἀρχιστράτης διαιρεῖται εἰς Ἀρρεναγωγεῖον καὶ Νηπιοπαρθεναγωγεῖον ἐν δυσὶν εὐαέροις καὶ ὠραίοις οἰκοδομήμασιν ἐγκαθιδρυμένων, καὶ εἰς Νηπιαγωγεῖον κείμενον ἐν τῇ Βουλγαροφώνῳ συνοικίᾳ καὶ χρησιμεῖον ὡς προπαρασκευαστικόν διὰ² τὴν ἐκμάθησιν / τῆς ἑλλ. γλώσσης. Εἰς τὸ Ἀρρεναγωγεῖον, ἐπτάτακτον ἀποτελοῦν Ἀστικὴν Σχολὴν, φοιτῶσι τακτικῶς ἑκατὸν τριάκοντα μαθηταί, ἀπέναντι 145³ διδασκόμενοι ὑπὸ 4 διδασκάλων ἀνά 37 ὥρας πλὴν τοῦ διευθυντοῦ 34 καθ' ἑβδομάδα. Οἱ διδάσκαλοι οὗτοι τυγχάνουσιν ἀπόφοιτοι τοῦ Γυμνασίου Σερρών⁴ πλὴν ἐνός ἀποφοίτου τοῦ διδασκαλείου Μαρούλη⁵.

σ. 32

Τὸ δὲ Νηπιοπαρθεναγωγεῖον πλὴν τῆς Νηπιακῆς τάξεως περιλαμβάνον καὶ πέντε τάξεις Ἀστικῆς Σχολῆς ἔχει μαθητορίας τακτικῶς φοιτῶσας ἑκατὸν δέκα πέντε 115 διδασκομένας ὑπὸ 3 διδασκαλισσῶν, ἐργαζομένων ἀνά 39 ὥρας καθ' ἑβδομάδα, ὧν αἱ μὲν δύο εἰσὶν ἀπόφοιτοι τοῦ ἐν Σέρραις⁶, μία δὲ ἡ καὶ Διευθύντρια, τοῦ ἐν Σμύρνη Κεντρικοῦ Παρθεναγωγείου⁷.

1. Συνδεομένης χγφ.

2. Τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, προσθήκη μὲ μολύβι.

3. Μετὰ τὸν ἀριθμὸν 14 κενὸν ἀναλογοῦν εἰς 8 γράμματα.

4. Περί τῶν σχολείων τῶν Σερρών βλ. Στεφάνου *Ι. Παπαδοπούλου*, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 48-58 καὶ *Κυριάκου Παπακυριάκου*, Ἡ παιδεία στὴν πόλη καὶ τὴν περιοχὴ τῶν Σερρών στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας, *Σερραϊκά Χρονικά* 11(1993) 61-70.

5. Στεφάνου *Ι. Παπαδοπούλου*, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 51-52 καὶ *Κυριάκου Παπακυριάκου*, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 67-68.

6. Στεφάνου *Ι. Παπαδοπούλου*, ἐνθ' ἄνωτ. σσ. 49-50 καὶ 53.

7. *Σπυρ. Ἀναστασιάδου*, Τὸ κεντρικὸν παρθεναγωγεῖον Σμύρνης, *Μικρασιατικά Χρονικά* 3(1940) 162-171.

Ἐν τῷ Νηπιαγωγείῳ τέλος, τῷ λειτουργοῦντι πρὸς τῇ Βουλγαροφώνῳ συνοικίᾳ καὶ ἰδρυθέντι κυρίως πρὸς διάδοσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῇ συνοικίᾳ ἐκείνῃ, διδάσκει μία διδάσκαλος, τελειόφοιτος τοῦ ἐν Σέρραις Παρθεναγωγείου, λίαν εὐδοκίμως καὶ καρποφόρως 60 νήπια, τὰ πρῶτα γράμματα, ἄσματα, διαλόγους καὶ ἐργόχειρα.

Αἱ Σχολαί τῆς κοινότητος ταύτης συντηροῦνται ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκ τοῦ ἐπιχορηγήματος τῶν ἀρμοδίων.

σ. 33 / Πλήν τῶν Σχολῶν τούτων ἐν Ἀρχιστράτῃ ἀνασυνέστη πρὸ διετίας¹ ἡ ἐν καιροῖς χαλεποῖς ἰδρυθεῖσα καὶ καρποφορώτατα δρῶσα Ἀδελφότης ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Συντηρητικὴ Ἀδελφότης Ἡ Ἀμφίπολις», ἣτις σκοπὸν προέθετο τὴν συντήρησιν μὲν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ καθεστώτος ἐν τοῖς Βουλγαροφώνοις χωρίοις καὶ τμήματα (sic), τὴν διάδοσιν δέ καὶ ἐνίσχυσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ παιδείας καθ' ὅλον τό τμήμα Ζίχνης, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συντηρεῖ ἐφέτος ἓνα μὲν ἐκ τῶν ἀρίστων ἀποφοίτων τῆς κεντρικῆς Σχολῆς ἐν τῷ Γυμνασίῳ Σερρών, τρεῖς δέ ἐν τῇ Κεντρικῇ ἀστικῇ Σχολῇ Ἀρχιστράτης, παρέχουσα αὐτοῖς καὶ τροφήν καὶ ἐνδυμασίαν καὶ ἐνδιαίτημα καὶ διδασκαλίαν δωρεάν. Ἦδη δέ ἤρξατο ἐπεκτείνουσα τὰς ἐνεργείας αὐτῆς καὶ εἰς τὰ περίξ ξενόγλωσσα χωρία ἀποστέλλουσα ἐκεῖ βιβλία καὶ γραφικὴν ὕλην διὰ τοῦς μαθητὰς δωρεάν.

Τρία ἔτη μετὰ τὴν σύνταξιν τῆς ὡς ἄνω ἐκθέσεως ὑπὸ τοῦ ἀρχιδιακόνου Θεμιστοκλέους, ἡ Ἀλιστράτῃ ἐξηκολούθει νὰ εἶναι σημαντικώτατον κέντρον τοῦ ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἐπαρχίας Ζίχνης ὄχι μόνον ἐκπαιδευτικόν καὶ πολιτιστικόν, ἀλλὰ καὶ ἐκκλησιαστικόν. Ἡ ἀπομάκρυνσις ὅμως τῆς ἑδρας τοῦ μητροπολίτου ἐξ αὐτῆς καὶ ἡ μεταφορὰ τῆς εἰς τὴν

1. Κατὰ τό κείμενον, ὡς χρόνος ἀνασυστάσεως τῆς ἀδελφότητος εἶναι τό ἔτος 1902, ἀφοῦ ἡ ἐκθεσις ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ ἀρχιδιακόνου Θεμιστοκλέους τὴν 22αν Μαρτίου 1904. Ἡ χρονολογία ὅμως αὕτη εἶναι ἀντίθετος ἐκείνης, ἡ ὅποια ἀναφέρεται εἰς κείμενον περιεχόμενον εἰς τὴν πρώτην σελίδα τοῦ βιβλίου ἐξόδων τοῦ οἰκοτροφείου Ἀλιστράτης κατὰ τὰ ἔτη 1904-1906. Ἐκεῖ διαβάσομεν: Ἡ ἐν Ἀλιστράτῃ: «Συντηρητικὴ Ἀδελφότης ἢ Ἀμφίπολις». Ἀνασυνιστᾶται ἡ κατὰ τό 1874 ἐν Ἀρχιστράτῃ συσταθεῖσα ἀδελφότης ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Συντηρητικὴ Ἀδελφότης «ἢ Ἀμφίπολις», ἣς σκοπὸς ἐστὶν ἡ ἐν τῷ τμήματι Ζίχνης τῆς ἐπαρχίας Δράμας καὶ Ζιχνῶν συντήρησις τοῦ καθεστώτος διὰ τῆς ἐνίσχυσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ παιδείας Ἑλληνικῆς. Οἱ βουλόμενοι νὰ ἐγγραφῶσι μέλη ὑπογράφουσι τό παρόν. Ἐν Ἀρχιστράτῃ τῇ 2α Φεβρουαρίου 1903. Ὁ πρόεδρος Θεμιστοκλῆς. Ὁ Γραμματεὺς Δ. Γούσιος (Στεφάνου Ι. Παπαδοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 41-42). Ἴσως τό ἄνωτέρω κείμενον νὰ ἐκυκλοφορήθη ὀλίγον μετὰ τὴν ἀναύστασιν τῆς ἀδελφότητος ἐν εἰδει ἀνακοινώσεως πρὸς τοῦς ἐπιθυμοῦντας νὰ ἐγγραφοῦν ὡς μέλη. Ἰσχυρὰ παραμένει ἡ χρονολογία τῆς ἐκθέσεως, ἥτοι τό 1902, ὡς περιεχομένη εἰς κείμενον ὑπογραφόμενον ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ ἀρχιδιακόνου.

Δράμαν φαίνεται ὅτι ἐδημιούργησε προβλήματα. Διὰ τοῦτο ὁ πρόξενος εἰς τὸ ἑλληνικὸν Προξενεῖον Σερρῶν Ἀντώνιος Σακτούρης εἰς ἔκθεσίν του πρὸς τὸ ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 17ης Ὀκτωβρίου 1907 εἰσηγεῖται τὴν διαμοιρῆν τοῦ μητροπολίτου Δράμας καὶ ἐν Ἀλιστράτῃ ἐπὶ ἕξ μῆνας τοῦ ἔτους... Τὸ κείμενον τῆς ἐκθέσεως τοῦ Σακτούρη ἐδημοσιεύθη μαζί μὲ 60 ἄλλα ὑπὸ τοῦ Βασ. Λαούρδα, μὲ πρόλογον τοῦ Πέτρου Πέννα εἰς τὰ Σερραϊκὰ Χρονικά, 3(1959) 100-101 (Ἀρ. 48). Ἐπειδὴ πιστεύω ὅτι ἡ σημασία του διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀλιστράτης εἶναι σημαντικὴ, παραθέτω τὸ κείμενον αὐτούσιον.

Ἐν Σέρραις 17 Ὀκτωβρίου 1907

Ὅσακις μοὶ ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ ὀμιλήσω περὶ Ἀλιστράτης, δέν ἔλειψα νὰ ἀποδείξω τὴν σπουδαιότητα, ἣν ἔχει τὸ ἐπίκαιρον ἐκεῖνο σημεῖον δι' ἅπασαν τὴν ἐπαρχίαν Ζίχνης καὶ νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν Ὑμῶν ἐπὶ τῶν μέτρων τὰ ὁποῖα δεόν νὰ ληφθῶσιν ἐν τῇ κωμοπόλει ἐκεῖνῃ. Ὡς κεφαλὴ καὶ καρδία τῆς Ζίχνης ἔχαρακτηρίσθη ἡ Ἀλιστράτη καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος δέν εἶναι ὑπερβολικὸς. Ἡ Ἀλιστράτη τυγχάνει τὸ σημαντικώτερον ἔρεισμα τῶν πρὸς βορρᾶν ἡμετέρων δυνάμεων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκεῖνῃ. Ἐκ τῆς ἐνισχύσεως δέ ἢ τῆς ἀπωλείας τοῦ προπυργίου ἐκείνου ἐξαρτᾶται κατὰ πολὺ ἡ τύχη ὀλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας Ζίχνης, ἐν τῇ ὁποῖα ὡς γνωστὸν λυσοσῶδως διεξάγεται ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ὁ ἀγὼν πρὸς ἐπικράτησιν. Κατέχοντες ἰσχυρῶς τὴν Ἀλιστράτην κατέχομεν ὡσαύτως τὰ βουλγαρόφωνα χωρία, Τριστίνισσα, Μανδῆλι, Γράτσανη, Ἐγρί-Δερέ, Καρλίκοβα, Γκόρτινα κ.λπ., ἐπιρραζόμεν δέ σοβαρῶς τὸ Σκρίτζοβον, τὸ τρομερὸν ἐκεῖνο κέντρον τοῦ Βουλγαρισμοῦ. Πιπτούσης τῆς Ἀλιστράτης καὶ συνεπῶς τῶν περὶ αὐτὴν χωρίων οὐδὲν ἄλλο ἔρεισμα ὑπολείπεται ἡμῖν μέχρι τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἢ ἡ τουρκόφωνος καὶ ὑπὸ ἐθνικὸν ἔτι λήθαργον καθεύδουσα Ζηλιάχοβα.

Ἀλλὰ τὴν στρατηγικὴν καὶ πολιτιστικὴν σημασίαν τῆς Ἀλιστράτης γινώσκει καλῶς τὸ Β'. Ὑπουργεῖον, καὶ διὰ τοῦτο πλὴν τῆς ἐκεῖ συστάσεως τοῦ μοναδικοῦ ἐν τῇ περιφερείᾳ ἡμῶν οἰκοτροφείου οὐδεμίαν θυσίαν ἠρνήθη ποτὲ προκειμένου νὰ ἐνισχυθῇ ἡ Ἀλιστράτη. Ἄλλως ἡ σπουδαιότης τῆς θέσεως ἐκεῖνης διὰ τὸν Ἑλληνισμόν δέν ἐδημιουργήθη σήμερον, ὑφίσταται ἀπ' αἰῶνων καὶ διὰ τοῦτο αἰετοτε ἡ Ἀλιστράτη ὑπῆρξεν ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Ζιχνῶν καὶ Δράμας. Μόνον δέ πρὸ ὀλίγων 5-6, νομίζω, ἐτῶν, μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Δράμας, ὁ μητροπολίτης μετέφερε τὴν ἔδραν του ἐν τελευταία ταύτῃ πόλει ἣτις εἶναι καὶ ἡ πρωτεύουσα τοῦ σαντζακίου Δράμας. Ἐν τοσοῦτῳ δέν δύναται τις ἢ νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἡ μεταβολὴ αὕτη ὑπῆρξεν ἄστοχος καὶ λίαν ἐπιβλαβής. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι τὸ τοιοῦτον ἀπεφασίσθη πρὸ πάντων ἔνεκα λόγων ἀσφαλείας καὶ καθ' ἣν ἐποχὴν ἀνε-

νόχλητος ἡ βουλγαρική θηριωδία διέπραττε τὰ ὄργιά της, ἀλλ' ἐν τοσοῦτῳ ἔδει νά ἐξευρεθῆ μέση τις ὁδός, τουτέστι νά παραμείνη ἐπὶ τινος κατ' ἔτος μῆνας καὶ ἐν Ἀλιστράτῃ. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δέν ἐγένετο, διότι ὁ Βουλγαρισμός εἶχεν εἰσδύσει ἀπειλητικός καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἔδρᾳ τοῦ μητροπολίτου, καὶ μέχρι τῆς παρελθούσης ἀνοίξεως οἱ φόβοι πάντων ἡμῶν ἦσαν τοιοῦτοι ὥστε, λίαν δικαιολογημένως καὶ ἐναγωνίως, ἀνεμένομεν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν τὴν ἔκρηξιν τοῦ σχίσματος.

Εὐτυχῶς οἱ κίνδυνοι ἐκεῖνοι ἀπετράπησαν καὶ σήμερον πλέον, τό γε νῦν ἔχον, οὐδεὶς παρίσταται φόβος. Εὐελπιστοῦμεν δέ ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ ἡ Ἀλιστράτῃ ἀποκαθαίρεται καὶ φρονηματίζεται εἰς τρόπον ὥστε νά καταστῇ προπύργιον ἀπόρθητον οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὀρμητήριον σημαντικώτατον. Ἐν ὅμως ἐκ τῶν μέτρων ἅτινα θά ἐπιφέρωσι τό εὐάρεστον ἀποτέλεσμα τοῦτο εἶναι ἀπαραιτήτως καὶ ἡ διαμονή τοῦ Μητροπολίτου Δράμας καὶ ἐν Ἀλιστράτῃ ἐπὶ ἕξ μῆνας τοῦ ἔτους. Τοιοῦτοτρόπως τὰ ἡμέτερα συμφέροντα ἐν τῷ διαμερίσματι ἐκεῖνῳ προστατεύονται ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ τελεσφόρως, οἱ δέ ὁμογενεῖς ἐκεῖνοι ἀνακτῶσι θάρρος καὶ προστασίαν.

Ἐκτός τούτου μέγα μέρος τῶν ἐν Ἀλιστράτῃ ἡμετέρων τυγχάνει δυστυχῶς βουλγαρόφωνον¹ καὶ μόνον διὰ συντόνων καὶ ἐνδεδελεχῶν μέτρων θά δυνηθῶμεν ν' ἀποσβέσωμεν τό βαρβαρόφωνον ἰδίωμα. Εἰς τοῦτο δέ τὰ μέγιστα θά συντελέσῃ ἡ ἐπὶ τόπου παρουσία καὶ ἀδιάλειπτος μέριμνα τοῦ μητροπολίτου. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἔχω τὴν τιμὴν νά παρακαλέσω Ὑμᾶς, ἵνα ὑποδείξητε ὅπου δεῖ τ' ἀνωτέρω καὶ συσταθῆ ἢ καὶ ἐπιβληθῆ τῷ νέῳ μητροπολίτῃ Δράμας ὡς ἀπαραίτητος ἢ ἐκ περιτροπῆς ἐν Ἀλιστράτῃ διαμονή του.

1. Ἡ εἶδησις αὐτὴ εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρχidiaκόνου Θεμιστοκλέους μαρτυρούμενα εἰς τὴν ἀνωτέρω δημοσιευθεῖσαν ἐκθεσίαν του, κατὰ τὴν ὁποίαν εἰς Ἀλιστράτῃν ἐπὶ 2900 κατοίκων ὑπῆρχε μία μόνον συνοικία Βουλγαροφῶνων (ἀνωτ. σελ. 11).